

КОМЕНТАРИ НА НАЦРТ ЗАКОНА О ЕЛЕКТРОНСКИМ КОМУНИКАЦИЈАМА

Име и презиме	/
Назив организације / институције	НАЛЕД
Контакт телефон	011 3373063
e-mail адреса	a.milovanovic@naled.rs , naled@naled.rs

1. Општи коментари и сугестије на Нацрт Закона о електронским комуникацијама

Подржавамо доношење новог законодавног оквира у области електронских комуникација, који ће ухватити корак са светским трендовима и препознати специфичне потребе развоја veleprodajних инфраструктурних услуга на тржишту електронских комуникација. Развијеност телекомуникационе инфраструктуре директно и индиректно подстиче раст БДП-а и развој економије јер ствара услове за нова улагања, иновације и технолошки развој у областима у којима постоји квалитетно покривање мобилним широкопојасним мрежама. На нивоу ЕУ је фокус нове стратешке дигиталне агенде (Дигитални компас 2030) обезбеђивање сигурних, ефикасних и одрживих инфраструктура – ултрабрзих мрежа нове генерације, којима ће сва домаћинства имати широкопојасни приступ интернету од 1 GBPS, а сва насељена подручја бити покривена 5G сигналом, за шта је предуслов густа мрежа радио базних станица (РБС). С обзиром да је један од стратешких циљева Републике Србије даља усаглашавање са регулативом и стандардима ЕУ, као и дигитализација у свим областима друштва и привреде, врло је важно да се убрза и подржи несметани развој мобилне телекомуникационе мреже као основне инфраструктуре која ће овај развој омогућити.

Општи коментари и предлози на Нацрт закона

Према важећој регулативи поступак постављања једне РБС траје до 9 месеци, ствара административни трошак од 1500 до 2000 евра, дефинисан је многим прописима и урбанистичким актима, којима су неосновано уведена ограничења за постављање РБС на одређеним објектима и у одређеним зонама насељених места. Поред РАТЕЛ-а, који је надлежан за дозволу за коришћење радио фреквенције на одређеној локацији и контролу електромагнетног зрачења које емитује РБС, као и локалних секретаријата за урбанизам у случају потребе изградње стубова за РБС, поступак процене утицаја на животну средину и прорачуна предвиђеног оптерећења животне средине спроводе локални секретаријати за заштиту животне средине. Застарели прописи и надлежност многих институција, које немају

потребне стручне капацитете, довело је до неједнаких и дискреционих захтева сваке локалне самоуправе. У прилогу овог дописа шаљемо и примерак Анализе регулаторног оквира и праксе приликом изградње радио-базних станица мобилне телефоније са релевантним предлозима који произилазе из резултата истраживања који чини део ове анализе.

Стога предлажемо да се овим нацртом закона предвиди тзв. *single point of contact* у виду јавног портала, којим ће се успоставити систем обавештавања о постављеној РБС на одређеној локацији и на ком би се објављивала обављена независна мерења кумулативног електромагнетног зрачења на релевантној локацији, као доказ да је оператор испоштовао прописане границе излагања, и то за све а не само за изворе од посебног интереса. Потребно је размотрити значајнију улогу РАТЕЛ-а, који има и стручне капацитете и кључна овлашћења према операторима електронских комуникација, као и искуства са успостављањем сличних портала. Ако се овоме додају и овлашћења инспекције за заштиту животне средине, сматрамо да се на овај начин постиже и ефикасна заштита јавног интереса и оптимизација поступка и трошка, што је и препоручено Директивом ЕУ о смањењу трошкова изградње широкопојасних мрежа нове генерације.

Предлажемо усклађивање са *European Electronic Communication Code* (у даљем текст: ЕЕСС) у уређивању постављања бежичних приступних тачака кратког домета. Наиме, према ЕЕСС (члан 57) експлицитно се дефинише право приступа физичкој инфраструктури под контролом органа јавне власти (као што су стубови уличне расвете, саобраћајни знаци, семафори и сл.) за потребе постављања бежичних приступних тачака кратког домета.

Предлажемо да се овим законом уреди и слободан приступ објектима у јавној својини, нарочито имајући у виду да овим објектима управља Дирекција за имовину, а користе их разни органи и организације на републичком и локалном нивоу. Када још узмемо у обзир да приходи од издавања у закуп делова ових непокретности (кров), потребних за инсталирање радио базних станица, могу бити и на трећој страни, јасно је да је знатно отежано коришћење ових објеката за постављање радио базних станица.

Имајући у виду специфичност планирања, пројектовања и изградње мреже електронских комуникација и припадајућих средстава у односу на изградњу других објеката и инфраструктуре, као и њиховог утицаја на животну средину, предлажемо да се посебном одредбом регулише однос ЗЕК-а према другим прописима, нарочито у области изградње и заштите животне средине, где би се на јасан начин дефинисало првенство у примени одредаба. Такође предлажемо да се у нацрту закона пропише обавезујуће мишљење регулатора или МТТТ у вези са свим одредбама посебних прописа од значаја за електронске комуникације, а посебно у прописима који уређују планирање, изградњу, заштиту животне средине и заштиту културних добара.

Неколико општих утисака су и следећи:

Пренормираност - ефикасну примену закона могуће је обезбедити и са мање детаљном регулацијом.

Неоходно је вратити одредбу из претходног нацрта закона која је регулисала да **претплатнички уговори који се закључују у поступку јавне набавке могу да одступају од услова и ценовника оператора**, с обзиром да у поступцима јавних набавки електронско комуникационих услуга где се оператори јављају у улози понуђача, оператори не могу да утичу на модел уговора који дефинише наручилац. Предлажемо да одредба гласи: „Претплатнички уговори који се закључују у поступку јавне набавке могу да одступају од услова и ценовника које је оператор учинио јавно доступним у складу са одредбама овог закона.“

У погледу члана 127. ЗЕК-а који носи наслов „Обавештавање о условима уговора и ценама услуга“ нејасно је из ког разлога су **„заборављени“ Општи услови оператора**. Усвајање оваквог концепта било би збуњујуће за постојеће кориснике а и непотребна је измена јер је постојање Општих услова оператора у складу са европском директивом ЕЕСС, где је и даље важеће правило да су Општи услови оператора и ценовник услуга саставни део претплатничког уговора.

2. Конкретан део Нацрт Закона о електронским комуникацијама чија се измена предлаже и предлог за измену

Део Нацрт Закона о електронским комуникацијама чија се измена предлаже	Предлог за измену	Образложење предлога за измену
Члан 2	Додати нови став који гласи:	Наведена допуна се предлаже како би се обезбедило <i>lex specialis</i> дејство одредби ЗЕК-а у погледу обавеза оператора које су уређене ЗЕК-ом у односу на

	<p>“Одредбе овог закона примењују се у случају када се другим прописима уређују обавезе оператора на другачији начин у односу на обавезе прописане овим законом.“</p>	<p>истоветна питања која се на другачији начин дефинишу другим законима. На тај начин би се разрешила спорна питања око примене различитих закона на исту ситуацију и обезбедила неопходна предвидивост пословања за операторе у погледу њихових обавеза.</p>
<p>Део VI Закона од члана 34 па даље, предлог новог члана</p>	<p>Додати нов члан:</p> <p style="text-align: center;">„Интегритет запослених</p> <p>Оператор има право да утврди поступак којим се при заснивању радног односа на радном месту на коме се примењују одредбе овог закона и прописа донетих на основу овог закона, кандидат за то радно место проверава да ли је осуђиван за кривична дела из области којима се прибавља противправна имовинска корист или кривична дела повезана са тероризмом, као и кривична дела против безбедности рачунарских података.“</p>	<p>По угледу на Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма (члан 55), а имајући у виду да оператори управљају критичном инфраструктуром у складу са Законом о критичној инфраструктури и да је Влада четири оператора прогласила великим техничким системима од значаја за одбрану у складу са Законом о одбрани, те да располажу великим бројем осетљивих података, потребно је увести законску могућност да оператори на законит начин дођу до информације да ли су кандидати за оглашено радно место код оператора осуђивани или неосуђивани за одређену групу кривичних дела.</p> <p>Наиме, Кривични законик садржи одредбу која наводи да нико нема права да тражи од грађанина да подноси доказ о својој осуђиваности или неосуђиваности, док Закон о заштити података о личности указује да се до података о осуђиваности мора доћи на законит начин који подразумева да само МУП може да нам достави те податке. У недостатку Закона који експлицитно прописује основ за такву проверу, МУП одбија да операторима</p>

		достави информацију да ли је лице са којим се намерава засновати радни однос осуђивано, док на пример банке и друге институције на које се примењује Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма могу да дођу до тих података.
Члан 34, став 1	„Министарство, односно Регулатор, спроводе јавне консултације у поступку доношења акта из своје надлежности, ради прибављања мишљења стручне и шире јавности о утицају предложених мера на тржиште електронских комуникација, тржишта поштанских услуга и информационе безбедности.“	Обавезати и Министарство да спроводи јавне консултације.
Члан 43, став 1, тачка 2	Предлажемо да се у тачки 2) на крају дода запета и текст: „осим ако је другачије уређено овим законом,“ тако да гласи: „У складу са законом којим се уређује просторно планирање и изградња, прописима којима се уређује област заштите животне средине, као и област заштите културних добара, осим ако је другачије уређено овим законом.“	Прописи у области заштите животне средине дефинишу границе излагања нејонизујућем зрачењу, али је у овом Нацрту закона, као у тренутно важећем Закону о електронским комуникацијама и правилницима које је донео РАТЕЛ детаљно уређена контрола изложености електромагнетским пољима коју ствара опрема за обављање делатности електронских комуникација. Прописи и друга акта у области просторног планирања утврђују, без правног основа и мишљења Министарства трговине, туризма и телекомуникација или РАТЕЛ-а, различита ограничења за инсталацију инфраструктуре електронских комуникација. До законског уређивања развоја широкопојасне инфраструктуре

		(што ће претпостављамо бити <i>lex specialis</i>), важно је да се на овај начин препозна њена специфичност.
Члан 45	<p>Изменити став 1 тако да гласи:</p> <p>„Приликом изградње пословних и стамбених објеката, инвеститори пословних и стамбених објеката су дужни да изграде кабловску канализацију до границе грађевинске парцеле, као и пратећу инфраструктуру потребну за постављање електронских комуникационих мрежа, припадајућих средстава и електронске комуникационе опреме до просторија крајњег корисника, у складу са прописаним техничким и другим захтевима.“</p> <p>Додати став 2 тако да гласи:</p> <p>„Свим операторима мора бити омогућен бесплатан приступ изграђеној кабловској канализацији и пратећој инфраструктури у објектима из става 1. овог члана, уз равноправне и недискриминаторне услове.“</p>	<p>Неопходно је прописати и обавезу бесплатног приступа свим заинтересованим операторима, имајући у виду да је након изградње објекта инфраструктура у надлежности власника објекта, односно стамбених заједница, што не гарантује примену принципа слободног тржишта, нити регулатор има могућност да у случајевима одбијања приступа или дискриминаторних или нетржишних услова интервенише.</p> <p>Зато је потребно вратити став 2 који је постојао у претходној радној верзији Нацрта, јер ће се изостављањем предметног става отворити простор да стамбене заједнице дискреционо одређују услове приступа овој инфраструктури. Додатно, често постоји проблем нефункционисања органа управе стамбених заједница, те би у том случају операторима био онемогућен приступ изграђеној кабловској канализацији и пратећој инфраструктури у овим објектима која је од кључног значаја за пружање услуга крајњим корисницима у новоизграђеним објектима.</p>
Члан 46, став 1	Потребно је прецизирати шта подразумева “једнакост радио интерфејса.”	Потребно је пажљиво одмерити предмет подзаконског акта како би услови које ресорно

		<p>министарство прописује били спроводиви и испратили трендове развоја технологије и производа на светском тржишту. Потребно је прецизирати шта подразумева “једнакост радио интерфејса”. Формулација коришћена у важећем закону је јаснија: “Министарство, на предлог Агенције, доноси технички пропис којим прописује захтеве за поједине врсте електронских комуникационих мрежа, припадајућих средстава, електронске комуникационе опреме и терминалне опреме “.</p>
<p>Члан 46, став 4, став 5</p>	<p>Обрисати наведене ставове</p>	<p>Техничке спецификације интерфејса достављају се већ Министарству одбране са ознаком тајности. Будући да су сви оператори који управљају мобилном електронском комуникационом мрежом велики технички системи од значаја за одбрану, у својим плановима одбране приказују спецификацију интерфејса. Стога је противречно за исте податке уредити и да представљају тајни податак и да се ти подаци јавно објављују, како је предложено у ставу 4 члана 45.</p> <p>Додатно, у ставу 4. се наводи да оператори објављују ове податке без прецизирања на који начин, а у ставу 5. се наводи да регулатор прописује начин достављања података те није јасно да ли оператори објављују ове податке или их достављају регулатору.</p>

<p>Члан 50</p>	<p>Изменити и допунити члан</p> <ul style="list-style-type: none"> - Уместо “мери ниво” унети “контролише ниво”. - Након завршетка реченице, допунити са “о чему води евиденцију” - Додати став 3: “Регулатор ближе прописује садржај евиденције из става 1 и начин достављања података” <p>Члан 50 би требало да гласи:</p> <p style="text-align: center;">„Члан 50</p> <p>Регулатор контролише ниво електромагнетског поља за електронске комуникационе мреже, припадајућа средства, електронску комуникациону опрему, радио опрему и терминалну опрему, о чему води јавно доступну евиденцију.</p> <p>Уколико се приликом мерења из става 1. овог члана утврди да постоји прекорачење граничних нивоа утврђених посебним прописима, Регулатор је дужан да то пријави надлежној инспекцији.</p> <p>Регулатор ближе прописује садржај евиденције из става 1. овог члана и начин достављања података.“</p>	<p>Мерење најчешће обавља сам оператор или треће ангажовано лице (лиценцирано од стране РАТЕЛ-а) па је контрола примеренији термин, имајући у виду Правилник о начину контроле коришћења РФ спектра, вршењу техничких прегледа и заштите од штетних сметњи.</p>
-----------------------	---	---

<p>Члан 55</p>	<p>Став 3 изменити тако да гласи:</p> <p>„Регулатор може, под поштеним и разумним условима, проширити обавезу приступа након прве разделне тачке до тачке коју утврђује као најближу крајњим корисницима, на којој се може сместити довољан број прикључака крајњих корисника како би била комерцијално одржива за операторе који захтевају приступ, уколико закључи да се обавезама прописанима у ставу 1. овог члана не отклањају у значајној мери високе и трајне баријере за репликацију мреже или елемената мреже и којима се ограничава конкуренција на штету крајњих корисника. Регулатор може прописати обавезе приступа активним или виртуелним мрежним елементима, уколико је то технички изводљиво или и економски оправдано.“</p> <p>Додати став 5 тако да гласи:</p> <p>„Регулатор утврђује обавезе из става 1. и става 3. овог члана на основу претходно спроведене свеобухватне анализе стања и ефеката и поступка јавних консултација.“</p> <p>Иизменити тренутни став 5 (након додавања новог става то је став 6) тако да гласи:</p> <p>„Регулатор има обавезу да посебним актом ближе пропише методологију спровођења анализе из</p>	<p>Сагласно ЕЕСС, потребно је да регулатор, пре наметања ове обавезе, изврши свеобухватну анализу, која између осталог, укључује одређивање мрежа врло високог капацитета којима је потребно обезбедити приступ, дефинисање разделне тачке, као и тестове техничке и економске репликабилности, како би утврдио оправданост њеног увођења а затим и да одреди техничке и комерцијалне услове за њено спровођење.</p>
-----------------------	--	--

	<p>претходног става, услове приступа до прве или након прве разделне тачке, начин расподеле трошкова, које мреже врло високог капацитета се сматрају новим, и које економске или физичке баријере за репликацију мрежних елемената се сматрају високим и трајним.“</p>	
Члан 58, став 1	<p>У ставу 1 после речи “и служби за хитне интервенције,” додати речи: “у складу са посебним прописима,”.</p>	<p>На овај начин је јасно дефинисано да органи одбране, безбедности и служби за хитне интервенције овакав захтев могу упутити само када имају правни основ дефинисан у Закону о одбрани, односно Закону о ванредним ситуацијама.</p>
Члан 98, став 1	<p>Додати “или” или по захтеву или по спроведеном поступку јавног надметања.</p> <p>Алтернативно предлажемо да се дода пре набрајања “која се може издати на један од наведених начина”.</p> <p>„Радио-фреквенције се, у складу са овим законом, користе:</p> <p>1) на основу појединачне дозволе за коришћење радио-фреквенција (у даљем тексту: појединачна дозвола), која се издаје (алтернативно: која се може издати на један од наведених начина):</p> <p>(1) или по захтеву,</p> <p>(2) или по спроведеном поступку јавног надметања.</p>	<p>Предлажемо да се јасно назначи алтернативна примена подтачке 1) у односу на подтачку 2) ове тачке, односно да се не издаје појединачна дозвола, нити привремена дозвола по захтеву за РФ спектар за који је већ додељена дозвола по јавном надметању. Стога предлажемо да се то јасно уреди у члану 108, изменом става 5. и у члану 110.</p> <p>Сматрамо да не постоји потреба за издавањем појединачних дозвола за коришћење радиофреквенција за сваку појединачну базну станицу (при чему једна базна станица може да има више појединачних дозвола за сваку од технологија коју користи 2Г/3Г/4Г), с обзиром на то да је оператор куповином лиценце већ стекао ексклузивно право коришћења тог спектра на коме ради базна станица, а лиценца подразумева појединачну дозволу за коришћење радиофреквенција издату по</p>

		спроведеном поступку јавног надметања. Издавање појединачне дозволе за коришћење радиофреквенција за сваку технологију сваке базне станицу је непотребан и оптерећујући административни поступак који нема сврху јер оператор то право већ поседује и наш је предлог да се уместо прибављања ових дозвола уведе систем нотификације, тј. да оператор приликом постављања базне станице о томе обавести РАТЕЛ са свим техничким параметрима те базне станице.
Члан 100, став 2, тачка 2	<p>Ради прецизирања у тачки 2, потребно је направити измену. Уместо “штетног” навести “недозвољеног електромагнетског зрачења”</p> <p>„Као изузетак од става 1 овог члана, Регулатор може да пропише сразмерна и недискриминаторна ограничења у погледу врста радио мреже или бежичне технологије приступа које се користе за електронске комуникационе услуге када је неопходно да се:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Избегну штетне сметње 2) Заштити јавно здравље од недозвољеног електромагнетског зрачења.“ 	Потребно је термином имплицирати на посебне прописе који уређују границе излагања ЕМ зрачења и избећи честа паушална тумачења штетности у пракси.
Члан 108	Измена у последњем ставу тако да гласи:	Не постоји оправдање за наметање двоструког прибављања појединачних дозвола и привремених

	<p>„Ималац појединачне дозволе која се издаје по спроведеном поступку јавног надметања, у обавези је да за сваку радио станицу у мрежи прибави појединачне дозволе које се издају по захтеву, у складу са чланом 107. овог закона, осим за коришћење радиофреквенција на базним станицама у јавним мобилним електронским комуникационим мрежама које оператори евидентирају Регулатору.</p> <p>За коришћење радио фреквенција за које је прибављена дозвола на основу јавног надметања не прибављају се појединачне дозволе нити привремене дозволе по захтеву.“</p>	<p>дозвола за лиценцирани спектар. Сматрамо да не постоји потреба за двоструким издавањем појединачних дозвола за коришћење радиофреквенција за сваку појединачну базну станицу (при чему једна базна станица може да има више појединачних дозвола за сваку од технологија коју користи 2Г/3Г/4Г). Оператор је куповином лиценце већ стекао ексклузивно право коришћења тог спектра на коме ради базна станица, а лиценца подразумева појединачну дозволу за коришћење радиофреквенција издату по спроведеном поступку јавног надметања. Издавање појединачне дозволе за коришћење радиофреквенција за сваку технологију сваке базне станице је непотребан и оптерећујући административни поступак који нема сврху јер оператор то право већ поседује и наш је предлог да се уместо прибављања ових дозвола уведе систем нотификације, тј. да оператор приликом постављања базне станице о томе обавести РАТЕЛ са свим техничким параметрима те базне станице.</p>
<p>Члан 110</p>	<p>Додати на крају ставове тако да гласе:</p> <p>„Ималац појединачне дозволе која се издаје по спроведеном поступку јавног надметања није у обавези да прибавља привремене дозволе за коришћење радиофреквенција на базним станицама у јавним мобилним електронским комуникационим мрежама за радиофреквенције за које је стекао право коришћења у поступку јавног надметања.</p>	<p>Сматрамо да је, сагласно начелном договору са РАТЕЛ-ом у погледу укидања издавања појединачних дозвола за лиценцирани спектар, потребно укинути и издавање привремених дозвола за коришћење радиофреквенција у лиценцираном спектру. За све остале радиофреквенције ван лиценцираног спектра који оператори нису стекли у поступку јавног надметања, подржавамо да остане издавање привремених дозвола за сврхе и на начин дефинисан у члану 110. Нацрта ЗЕК-а.</p>

	Привремено коришћење фреквенција из претходног става оператори евидентирају Регулатору.“	
<p>Члан 127, став 2</p>	<p>Изменити став 2 тако да гласи:</p> <p>„Приликом закључења и у току трајања уговора за коришћење електронских комуникационих услуга оператор може да изврши процену солвентности крајњег корисника повлачењем извештаја кредитног бироа о задужености корисника, на начин прописан правилима руковоаца базе, у сврху доношења одлуке о пружању електронске комуникационе услуге, уз сагласност крајњег корисника. Оператор има право да податке о измиривању обавеза крајњих корисника од значаја за процену солвентности, доставља путем информационог система бази података о задужености крајњих корисника прописану законом којим се уређују банке у сврху провере солвентности и кредитне способности крајњих корисника од стране банака и оператора електронских комуникација.“</p> <p>Додати став 3 тако да гласи:</p> <p>„Оператори имају право на накнаду трошкова за достављање података из претходног става овог члана. Уговором између оператора и руковоаца базе података уређује се износ накнаде трошкова за достављање података од стране оператора као и</p>	<p>Циљ предлога је да омогући: а) правни основ за размену података о личности крајњих корисника оператора са базом Кредитног бироа; б) да се дозволи наплата трошкова које ће оператори имати за достављање ових података Кредитном бироу, исто као што и сада Кредитни биро наплаћује операторима повлачење извештаја о солвентности за сваког корисника.</p>

	ближе утврђивања сразмерног сета података релевантног за процену солвентности корисника.“	
<p>Члан 127</p>	<p>Додати нов став 2 и став 3</p> <p>Међусобна права и обавезе оператора и крајњег корисника уређују се уговором.</p> <p>Предлог новог става 2 и става 3:</p> <p>2 - Уговор из става 1. овог члана се може закључити у електронској форми употребом електронског потписа, регистроване шеме електронске идентификације средњег нивоа поузданости и других средстава у складу са законом који уређује електронски документ, електронску идентификацију и услуге од поверења у електронском пословању.</p> <p>3 - Оператор може закључити анекс претплатничког уговора из става 1. овог члана и у електронској форми употребном шеме електронске идентификације које нису уписане у регистар.</p>	<p>Изузетно смо захвални на очекиваном Мишљењу Министарства трговине, туризма и телекомуникација којим се регулише уговорни однос на даљину. Имајући у виду да Мишљења Министарства немају формално обавезујућу снагу, мишљења смо да предложену одредбу треба додатно прецизирати.</p> <p>Предлажемо да се дода став 2 у члану 127, на начин формулисан изнад, са циљем упућивања на Закон о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању. Сврха овог предлога је да се у интересу правне сигурности и даље дигитализације учини неспорним да на пример, шема електронске идентификације Канцеларије за ИТ и електронску управу, заснована на дво-факторској аутентификацији, представља адекватно средство за закључење уговора на даљину.</p> <p>Оператор је већ извршио идентификацију корисника приликом иницијалног закључивања претплатничког уговора, и на овај начин се омогућава брже и флексибилније закључивање анекса уговора (нарочито у ситуацијама када корисник не купује</p>

		<p>телефон уз уговор већ само узима услугу под повлашћеним ценама – <i>SIM only</i> понуда). Оператор овде уколико жели преузима ризик, и ово би се односило само на анексе уговора.</p>
<p>Члан 128</p>	<p>Став 1: “Не може бити дужи од 24 месеца” заменити са “не може бити дужи од 36 месеци”</p> <p>Став 5: Обрисати “на одређено време” и “под истим условима”</p> <p>Члан допунити новим ставом:</p> <p>„Оператор је овлашћен да приступа подацима садржаним у евиденцији о личним картама коју надлежни орган води у складу са законом који уређује личну карту, у циљу спречавања злоупотреба и превара приликом закључења претплатничког уговора и обезбеђивања тачности података о личности које обрађује у сврху пружања електронских комуникационих услуга.“</p>	<p>Период важења уговора који оператор пружалац јавно доступне електронске комуникационе услуге, осим пружаоца комуникационе услуге између особа која не користи нумерацију и оператора пружаоца услуга комуникације између машина закључује са потрошачем на одређено време, не може бити дужи од 36 месеци.</p> <p>Постоје погодности које се дају корисницима приликом закључења уговора које се не могу аутоматски продужити након истека рока на који је уговор закључен. Након истека периода на који је уговор на одређено закључен, уговорни однос се аутоматски продужава на неодређено, али тада се не примењују исти услови као када је корисник био под уговорном обавезом од нпр 2 године, јер се више не обрачунава повлашћена цена претплате уколико је претплатник изабрао такву понуду (тзв. <i>SIM only</i>) него се након тог периода обрачунава пуна цена претплате.</p> <p>Сматрамо да је потребно унети додатни став који би омогућио операторима да приступају подацима о неважећим личним картама и да изврше проверу валидности података, у сврху спречавања превара и</p>

		<p>злоупотреба приликом закључења претплатничког уговора (коришћењем украдених или фалсификованих личних карата) што би у великој мери допринело спречавању вршење наведених кривичних дела и причињавању значајне материјалне штете операторима (нарочито у случају када лице уз претплатнички уговор купује и мобилни телефон и другу терминалну опрему на рате, по повлашћеним условима).</p> <p>Наведену допуну предлажемо како би се операторима електронских комуникација омогућило да остваре приступ евиденцији о личним картама коју води надлежни орган (МУП), у складу са чланом 28. Закона о личној карти ("Сл. гласник РС", бр. 62/2006 и 36/2011) који прописује услове под којима надлежни орган може податке из евиденције давати државним и другим органима и организацијама, као и правним и физичким лицима, а који подразумевају: "1) да је субјект који тражи податке законом или другим прописима овлашћен да тражи и прима те податке; 2) да су субјекту који тражи податке ти подаци неопходни за извршавање послова из његове надлежности; 3) да субјект који тражи податке обезбеђује заштиту личних података."</p>
<p>Члан 129</p>	<p>Обрисати став 2.</p>	<p>Сматрамо да би било сврсисходно обрисати цео став 2 јер он отвара могућност злоупотребе од стране корисника који због незадовољства квалитетом једне</p>

	<p>Алтернативно, предлажемо да се обрише у ставу 2 „без обавезе плаћања трошкова“, имајући у виду да овог дела нема у релевантном члану ЕУ Директиве.</p> <p>„Свако значајно одступање које је трајно или се често понавља, између стварних параметара квалитета сваке појединачне услуге везане у пакет сматра се основом за активирање правних средстава која су крајњем кориснику доступна у складу са чл. 137 и 138 овог закона, укључујући и право на раскид уговора у погледу свих појединачних услуга везаних у пакете.“</p> <p>- брисати став 4</p>	<p>услуге која није битан елемент пакета могу да раскину комплетан уговор.</p> <p>Одредбе овог закона које се односе на чл.127. став 4, 128. 130 и 131. овог закона важе и у случају појединачних услуга везаних у пакете или пакета услуга и терминалне опреме, који обухватају најмање услугу приступа интернету или јавно доступну комуникациону услугу између особа која користи нумерацију.</p> <p>Свако значајно одступање које је трајно или се често понавља, између стварних параметара квалитета сваке појединачне услуге везане у пакет сматра се основом за активирање правних средстава која су крајњем кориснику доступна у складу са чл. 137 и 138 овог закона, укључујући и право на раскид уговора у погледу свих појединачних услуга везаних у пакете без обавезе плаћања трошкова у вези са раскидом.</p> <p>Рок трајања уговора за услуге везане у пакет не продужава се приликом претплате на додатне услуге или куповине терминалне опреме осим уколико потрошач изричито пристане на продужење рока важења уговора.</p>
<p>Члан 130, став 3</p>	<p>Допунити став 3 са „као и измена услова на veleпродајном тржишту.“</p>	<p>Као и на промену законских и регулаторних промена, тако и на услове на veleпродајном тржишту оператори не могу имати утицаја.</p>

	<p>„Крајњи корисник нема право да раскине уговор, без обавезе плаћања трошкова у вези са раскидом, када је једнострана измена услова последица законских и регулаторних промена, као и измена услова на veleпродајном тржишту.“</p>	
<p>Члан 132, став 2</p>	<p>Предлог да се став 2 преформулише</p>	<p>У члану 132. који уређује услуге са додатом вредношћу прописано је да оператор јавне комуникационе мреже који преноси услуге са додатом вредношћу, је у обавези да одлучи о приговору крајњег корисника у вези са услугом са додатом вредношћу након што изврши административну и техничку проверу свих саставних делова услуге са додатом вредношћу.</p> <p>Истичемо да ова одредба суштински мења досадашње односе између оператора на тржишту и ослобађа оператора који је евидентиран за пружање услуга са додатом вредношћу од значајне обавезе која се односи на одлучивање о приговорима.</p> <p>На тај начин се та обавеза пребацује на оператора јавне комуникационе мреже што доводи до несклада у односима између оператора на тржишту, и омогућава дискриминацију над операторима који су инвестирали значајна средства у развој својих мрежа. Истичемо да су и оператори који пружају услуге са додатом вредношћу такође оператори са истим правима и обавезама као и оператори јавних комуникационих мрежа.</p>

		<p>Предлажемо да се задржи решење из тренутно важећег ЗЕК-а, тако да сваки оператор евидентиран у регистру оператора самостално одговара за испуњавање својих обавеза у складу са законом.</p> <p>Имајући у виду да Правилник о обавезама оператора услуга са додатом вредношћу, који је објављен у Службеном гласнику 23.10.2020, јасно дефинише обавезе оператора Услуга и оператора јавне електронске комуникационе мреже, а наведена одредба препознаје једино оператора јавне електронско комуникационе мреже, мишљења смо да решавање о приговору корисника услуге са додатом вредношћу не може бити са на оператору мреже већ и на оператору услуге</p>
<p>Члан 136</p>	<p>„Рачун за услуге електронских комуникација израђује се у електронском облику и оператор је дужан да га пошаље или учини доступним крајњем кориснику у електронској форми.</p> <p>На захтев крајњег корисника, оператор је дужан да рачун из става 1. овог члана изради у папирном облику и пошаље га путем поште.“</p>	<p>Сврха предлога је да се омогући издавање рачуна у електронском облику који би постао подразумевана форма рачуна за све кориснике, док би се оставила могућност да се на захтев корисника достави рачун у папирној форми.</p> <p>Тренутно предложена формулација не даје предност електронском рачуну, већ то постоји као могућност, иако сви крајњи корисници имају мобилни телефон као средство електронске комуникације и могу примити електронски рачун.</p>

